

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

МЕДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ГІГІЄНИ
Освітньо-професійна програма «Лікувальна справа»
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 222 «Медицина»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Підготовка офіцерів запасу в галузі «Охорона здоров'я»
Спеціальність « Медицина» - «Військова гігієна»

Методичні рекомендації для підготовки до курсу
«Військова гігієна»

для студентів IV курсу медичного факультету

Укладачі:

д.м.н., проф. Рогач І.М.
к.м.н., доц. Віраг М.В.
к.б.н., доц Палко А.І.

Силабус навчальної дисципліни: Підготовка офіцерів запасу галузі знань "Охорона здоров'я". Спеціальність "Медицина" **«ВІЙСЬКОВА ГІГІЄНА»**

для здобувачів вищої освіти галузі **22 Охорона здоров'я,**

спеціальності **222 Медицина,**

освітньої програми **Лікувальна справа**

Рогач І.М., Віраг М.В., Палко А.І., Ужгород – 2021

Силабус курсу – є стислим описом компонентів освітньої програми і складено у відповідності до вимог робочої програми викладання військової гігієни для студентів медичних спеціальностей, який містить основні характеристики дисципліни і має на меті допомогти здобувачеві освіти в організації його навчальної діяльності. Це документ, що допоможе студентам – точно знати, чого очікувати. Дані методичні вказівки призначені для покращення організації вивчення даної дисципліни згідно вимог Болонського процесу.

Силабус навчальної дисципліни розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціальної медицини та гігієни

протокол № ____ від «____» _____ 2021 р.

Завідувач кафедри _____ Рогач І.М.

Рецензенти:

д. мед. наук проф. Горленко О.М.

д. мед. наук проф. Сірчак Е.С.

Схвалено науково-методичною комісією медичного факультету

протокол № ____ від «____» _____ 2021 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Сірчак Е.С.

Друкується за рішенням Вченої ради медичного факультету УжНУ

протокол № __ від „ ____ “ _____ 2021р.

ЗМІСТ

1. Опис курсу.
2. Мета викладання дисципліни
3. Завдання вивчення дисципліни
4. Очікувані результати (компетентності)
5. Пререквізити
6. Тривалість курсу
7. Інформація про викладача
8. Методи викладання
9. Політика курсу
10. Форма контролю знань
11. Шкала оцінок
12. Змістовний план вивчення навчальної дисципліни (структура)
13. Питання до іспиту.
14. Завдання для самостійної роботи
15. Рекомендована література

1. Опис курсу

Навчальна дисципліна «Підготовка офіцерів запасу в галузі «Охорона здоров'я» - «Військова гігієна» належить до циклу вибіркових дисциплін, викладається у першому-другому семестрах 4-ого року навчання за третім освітньо-кваліфікаційним рівнем вищої освіти для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії; спеціальність: 222 «Медицина».

Освітня програма «Медицина» вищої освіти України, другий (магістерський) рівень, галузь знань - 22 Охорона здоров'я, спеціальність 222 «Медицина» складена на основі Закону України «Про вищу освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 01.02.2017 р. № 53, «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266», відповідно до наказу МОН України від 01.06.2016 р. № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти», «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я», наказу МОЗ України від 22.02.2019 № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів», зареєстрованого в Мін'юсті 25.03.2019 за №293/33264 ґрунтується на академічній доброчесності, медичній етиці та деонтології, профілактичній медицині.

Програма курсу визначає передумови доступу до навчання, орієнтацію та основний фокус програми, обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття освітнього ступеню магістра, перелік загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, нормативний і варіативний зміст підготовки фахівця, сформульований у термінах результатів навчання та вимоги до контролю якості вищої освіти.

На кафедрі навчаються студенти будь-якої раси, національного чи етнічного походження, статі, віку, особи з особливими потребами, будь-якої релігії, сексуальної орієнтації, гендерної приналежності, ветеранського статусу або сімейного стану та мають право на всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються студентам університету.

«Військова гігієна» як навчальна дисципліна базується на знаннях з гігієни та екології, основ медичного забезпечення військ, безпеки життєдіяльності і закладає основи теоретичних знань та практичних навичок з організаційних, загальних та окремих питань військової гігієни, санітарного нагляду і медичного контролю в обсязі необхідному для виконання функціональних обов'язків у мирний та у воєнний час.

Знання військової гігієни для лікарів необхідне для ефективного аналізу стану здоров'я особового складу Збройних Сил України (ЗСУ) та інших військових формувань у випадках екстремальних ситуацій і катастроф, у мирний та воєнний час, а також в умовах проведення антитерористичної операції (АТО) / операції об'єднаних сил (ООС).

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни: Підготовка офіцерів запасу галузі знань "Охорона здоров'я". Спеціальність "Медицина" „**Військова гігієна**“ є поглибити знання щодо теоретичних основ профілактичної медицини, зокрема військової гігієни, набуття практичних навичок з організації та проведення санітарно-гігієнічних заходів в мирний та воєнний час в об'ємі, необхідному для виконання службових обов'язків за призначенням і у випадках екстремальних ситуацій і катастроф, у мирний та воєнний час, а також в умовах проведення антитерористичної операції (АТО) / операції об'єднаних сил (ООС).

3. Завдання навчальної дисципліни:

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

закладення теоретичних основ навчальної дисципліни «Підготовка офіцерів запасу в галузі «Охорона здоров'я» - «Військова гігієна», як науки (термінологія, нормативно-методичне забезпечення застосування профілактичних заходів) та відпрацювання практичних навичок з організації та проведення санітарно-гігієнічних заходів в мирний та воєнний час в об'ємі, необхідному для виконання службових обов'язків за призначенням і у випадках екстремальних ситуацій і катастроф, у мирний та воєнний час, а також в умовах проведення антитерористичної операції (АТО) / операції об'єднаних сил (ООС).

впровадження форм та методів організації і проведення санітарного нагляду за гігієнічним забезпеченням військ (сил) у різних умовах їх бойової діяльності;

розроблення профілактичних заходів з попередження негативного впливу на особовий склад у всіх видах та родах військ шкідливих чинників навколишнього середовища військових об'єктів – фізичних, хімічних, біологічних, а також психогенних і соціальних.

4. Очікувані результати (компетентності)

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувача вищої освіти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення
- ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності:

ФК 1. Навички визначення змісту, об'єму та порядок проведення санітарно-гігієнічних заходів, які покладаються на медичну службу в мирний та воєнний час, з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС та на період виникнення екстремальних ситуацій і катастроф,

ФК 2. Навички організації і методики санітарного нагляду і медичного контролю за умовами військової праці, виконанням санітарно-гігієнічних норм і правил розміщення,

харчування, водопостачання, лазнево-прального обслуговування особового складу, поховання полеглих в бою та померлих від ран та хвороб;

ФК 3. Здатність до визначення сил та засобів медичної служби, які призначені для організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю;

ФК 4. Навички організації та проведення санітарно-гігієнічної розвідки місць розташування та дій військ, санітарної експертизи води та продуктів;

ФК 5. Здатність до ведення облікової та звітної документації з питань санітарно-гігієнічної діяльності.

ФК 6. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів

ФК 7. Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги

ФК 8. Навички надання екстреної медичної допомоги

ФК 9. Навички виконання медичних маніпуляцій

ФК 10. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань

ФК 11. Здатність здійснювати санітарний нагляд (медичний контроль) за об'єктами військової праці, комунального господарства, торгівлі, громадського харчування, лікувально-профілактичними установами;

ФК 12. Здатність до визначення лікувального харчування при лікуванні захворювань

ФК 13. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів

ФК 14. Здатність до планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб

ФК 15. Навички приймати участь у проведенні попереджувального санітарного нагляду (медичного контролю) за загальновійськовим та спеціальним будівництвом;

ФК 16. Навички складання плану профілактичних та санітарно-гігієнічних заходів;

ФК 17. Здатність взаємодіяти з різними службами, відомствами з питань проведення профілактичних та санітарно-гігієнічних заходів;

ФК 18. Здатність до ведення медичної документації

ФК 19. Здатність до обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації

ФК 20. Здатність до проведення заходів щодо організації та інтеграції надання медичної допомоги

ФК 21. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне)

ФК 22. Здатність до оцінки впливу соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції

ФК 23. Здатність до оцінки якості та ефективності роботи медичної служби військової частини з профілактичного напрямку в нових умовах;

ФК 24. Здатність проведення комплексної оцінки стану здоров'я військовослужбовців військової частини, з'єднання, гарнізону;

ФК 25. Навички використання статистичних методів для аналізу стану здоров'я військовослужбовців, діяльності служб та установ медичної служби

ФК 26. Здатність до проведення заходів щодо підвищення ефективності використання ресурсів

ФК 27. Здатність до проведення маркетингу медичних послуг

5. Пререквізити

Передумовами вивчення навчальної дисципліни Підготовка офіцерів запасу галузі знань "Охорона здоров'я". Спеціальність "Медицина" „**Військова гігієна**“ є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

Шифр 14 02 01 «Гігієна та екологія»

Шифр ОК 17 « Охорона праці в галузі безпека життєдіяльності та цивільний захист.

Відповідно до освітньої програми Підготовка офіцерів запасу галузі знань "Охорона здоров'я". Спеціальність "Медицина" „Військова гігієна“, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Визначати тактику санітарного нагляду за польовим розміщенням військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях. Обов'язки посадових осіб формувань по забезпеченню належних гігієнічних умов розміщення особового складу у польових житлах різного типу.	ПРН 7
Визначати тактику і методику санітарного нагляду і медичного контролю за умовами військової праці, виконанням санітарно-гігієнічних норм і правил розміщення, харчування, водопостачання, лазнево-прального обслуговування особового складу, поховання полеглих в бою та померлих від ран та хвороб	ПРН 8.
Організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення та військовослужбовців з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.	ПРН 9.
Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.	ПРН 25.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни Підготовка офіцерів запасу галузі знань "Охорона здоров'я". Спеціальність "Медицина" „Військова гігієна“

Шифр ОРН	Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
ОРН 8-1	Здатність проведення санітарного нагляду за польовим розміщенням військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях.	ПРН 8
ОРН 8-2	Виконувати санітарне обстеження території розміщення, приміщень та служб різного призначення, вимірювати параметри мікроклімату, хімічних забруднень повітря у таких приміщеннях.	ПРН 8
ОРН 9-1	Здатність розробити лікувально-евакуаційних заходів серед населення та військовослужбовців з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.	ПРН 9
ОРН 9-2	Здатність проведення санітарного нагляду і медичного контролю за умовами військової праці	ПРН 9
ОРН 9-3	Здатність організувати взаємодію з колегами та керівництвом підрозділу для проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення та військовослужбовців.	ПРН 9
ОРН 25-1	Здатність оцінити рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.	ПРН 25
ОРН 25-2	Здатність оцінити рівень виконання санітарно-гігієнічних норм і правил розміщення, харчування, водопостачання, лазнево-прального обслуговування особового складу поховання полеглих в бою та померлих від ран та хвороб	ПРН 25

6. Тривалість курсу

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	
Кількість кредитів ЄКТС -1	Рік підготовки	
Загальна кількість годин - 30	4-й	
Кількість модулів - 1	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 20 самостійної роботи студента - 10	1-й	
	Лекції:	
	6 год	
Вид підсумкового контролю: поточний та письмова модульна робота	Лабораторні:	
	14 год.	
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота	
	10	

Мова викладання – *українська*.

7. Інформація про викладачів, які викладають навчальну дисципліну

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Віраг Маряна Василівна
Вчений ступінь, посада	к.м.н., доцент
E-mail:	
Прізвище, ім'я по батькові викладача	Палко Аліса Іванівна
Вчений ступінь, посада	к.б.н., доцент
E-mail:	

8. Методи викладання

За джерелами знань:

словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, робота з літературою;
наочні – демонстрація, ілюстрація, спостереження;
практичні – практична робота, вирішення задачі, самостійна робота.
Інтерактивні методи – дискусія, робота в малих групах, мозковий штурм, ділова гра, кейс-метод.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи:

пояснювальний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький.

За системним підходом: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль.

За основними етапами процесу: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

ОРН 8-1 – тестові завдання

ОРН 8-2 – ситуаційні завдання
ОРН 9-1 – тестові завдання
ОРН 9-2 – ситуаційні завдання

ОРН 9-3 – тестові завдання
ОРН 25-1 – тестові завдання
ОРН 25-2 - ситуаційні завдання

9. Політика курсу

Слухач повинен:

- вчасно приходити на заняття. У випадку пропуску лекційних / практичних занять без поважної причини, слухач може бути не допущений до підсумкового контролю (заліку), або його підсумкова оцінка буде знижена;
- добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю;
- брати активну участь у практичних заняттях;
- бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими слухачами, зокрема під час обговорення питань на лекційних, практичних та семінарських заняттях;
- слухач може перескласти будь яку тему заняття якщо її було пропущено з поважної причини лише 1 раз;
- слухач може перескласти модульну контрольну роботу у випадку неявки (з поважної причини) або отримання оцінки «незадовільно» тільки 1 раз;
- у випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного чи підсумкового контролю, слухач отримає «0» балів. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом.
- неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку навчального закладу; інших видів політики, передбаченої нормативними документами, що регулюють навчальний процес в ДВНЗ УжНУ.

Студенти можуть:

Обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуально.

Студенти з особливими потребами можуть попередити викладача до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи.

Заохочується участь студентів у проведенні наукових досліджень та конференціях за даною тематикою.

Якщо слухач має претензії до викладача через оцінювання, якість надання послуг тощо, спершу треба повідомити про це самого викладача; якщо проблему не вдалося вирішити, слухач має право звернутися до завідувача кафедри чи керівництва факультету.

10. Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, та/або тестування (комп'ютерне, письмове).

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота та/або тестування (комп'ютерне, письмове).

Форма підсумкового семестрового контролю: поточний контроль, письмова модульна робота (залік) та/або тестування (комп'ютерне, письмове).

Кількість контрольних заходів, форми їх проведення, періодичність доводяться до слухачів на початку вивчення дисципліни та навчального семестру.

Поточний контроль – проводиться науково-педагогічними (педагогічними) працівниками на всіх видах навчальних занять у формі усного опитування та/або письмового контролю на семінарських і практичних заняттях, у формі комп'ютерного тестування, а також індивідуальних завдань, передбачених робочою програмою модуля (навчальної дисципліни).

Основна мета поточного контролю – постійне отримання викладачем інформації про якість засвоєння слухачами матеріалу навчальної дисципліни, перевірка готовності слухачів до виконання наступних навчальних завдань, а також управління їх навчальною мотивацією.

Результати поточного контролю є основною інформацією під час проведення заліку (модульного контролю) і враховуються науково-педагогічним (педагогічним) працівником при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни. Результати поточного контролю фіксуються в журналі обліку навчальних занять за 4-бальною шкалою.

Підсумковий контроль (залік) це контроль знань, вмінь, навичок слухачів після вивчення логічно завершеної частини (змістового модуля) програми навчальної дисципліни. Підсумковий контроль може проводитися у формі усного опитування, контрольної роботи, тестування тощо.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни.

Умови допуску до підсумкового контролю

Студент відвідав усі практичні заняття і отримав не менше, ніж 120 балів за поточну успішність

За результатами поточного контролю та модульного контролю слухач може бути звільненим від підсумкового контролю якщо відвідав усі практичні заняття і отримав не менше, ніж 120 балів за поточну успішність і дана оцінка його задовільняє.

Слухач також може скласти підсумковий контроль (залік) якщо бажає підвищити оцінку.

Слухач, який не здав хоча б одну тему заняття та/або не склав модульну роботу обов'язково складає підсумковий контроль.

Слухач, який на підсумковому контролі отримав оцінку “незадовільно”, повинен скласти його повторно.

У разі порушення слухачем встановленого порядку здійснення контрольного заходу викладач відстороняє цього слухача від виконання завдання, робить позначку в журналі обліку навчальних занять, оцінює його роботу в нуль балів (незадовільно).

Слухачам забороняється обмінюватись інформацією у будь-якій формі, або використовувати інші матеріали та засоби, крім дозволених.

Відмова слухача від відповіді на білет (тест) оцінюється як незадовільна відповідь.

Форма проведення заліку (усна, письмова, комбінована, тестування тощо), зміст і структура контрольних завдань та критерії оцінювання обговорюються на засіданні кафедри і затверджуються завідувачем кафедри не пізніше ніж за місяць до початку складання контрольного заходу.

Оцінювання результатів підсумкового контролю навчальних досягнень слухачів здійснюється за 200-бальною шкалою, за шкалою ЄКТС та національною шкалою.

11. Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Оцінювання на змістовому модулі (семінари).

Ваговий бал за одну відповідь дорівнює – вазі теми у дисципліні:

– повна та обґрунтована відповідь на запитання та/або правильно та повністю виконані всі завдання письмової/тестової роботи – 20 балів;

- повна відповідь на запитання та/або посередньо виконані завдання письмової/тестової роботи – 15-19 балів;
- неповна відповідь на запитання та/або завдання письмової/тестової роботи виконані частково– 10-14 балів;
- відсутня відповідь на запитання та/або завдання письмової/тестової роботи не достатньо виконані– 0 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти *на змістовому модулі за кількістю семінарських занять:*

Поточне оцінювання та самостійна робота													Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6								
20	20	20	20	20	20								120

<i>4-бальна шкала</i>	<i>100-бальна шкала</i>
5	20
4	15-19
3	10-14
Менше 3	Недостатньо

Оцінювання на змістовому модулі на змістовому модулі за результатом модульної контрольної роботи:

Максимальна кількість балів за контрольну роботу дорівнює: 80 балів:

- правильно та повністю виконані всі завдання контрольної роботи: 75-80 балів;
- частково виконані завдання контрольної роботи: 61-74 бали;
- завдання контрольної роботи виконані з помилками: 50-60 балів;
- завдання контрольної роботи не виконані: 0 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти *на змістовому модулі за результатом модульної контрольної роботи:*

4-бальна шкала	100-бальна шкала
5	75-80
4	61-74
3	50-60
Менше 3	Недостатньо

Рейтингова оцінка (в балах) за дисципліну складається з суми всіх отриманих балів які слухач отримує за:

1. Відповіді на заняттях усні та/або письмові;
3. Виконання модульної контрольної роботи;
4. Відповідь на заліку усно та/або письмово.

тобто оцінена від 70 до 200 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином: $x = \text{СА} \times 200/5$

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:
Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180 – 200	A	відмінно	зараховано
164-179	B	добре	
148-163	C		
128-147	D	задовільно	
120-127	E		
70-119	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-69	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Змістовний план вивчення навчальної дисципліни (структура)

Кредитний модуль 1.

Змістовний модуль 1. Загальні питання військової гігієни. Організація та проведення санітарно-гігієнічних заходів у військах.

Тема 1. Організація санітарно-гігієнічних заходів у наземних військах при надзвичайних станах мирного часу та воєнний час, з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.

Тема 2. Гігієна польового розміщення військ та населення. Організація і проведення медичного контролю за розміщенням, та інших видів побутового забезпечення (харчування, водопостачання, обмундирування, лазнево-пральним обслуговуванням військовослужбовців) з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.

Тема 3. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу військ та населення у польових умовах в мирний та воєнний час, а також з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС. Методи очищення води в польових умовах.

Тема 4. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу військ та населення у польових умовах в мирний та воєнний час, а також з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС. Медична експертиза продовольства у польових умовах в мирний та у воєнний час з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.

Тема 5. Організація і проведення медичного контролю за умовами праці військовослужбовців в мирний та воєнний час

Тема 6. Гігієна пересування військ. Особиста гігієна військовослужбовців в польових умовах в мирний та воєнний час, а також з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання:					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
	30	6	14			10
1-й семестр						

Модуль 1						
Тема 1. Організація санітарно-гігієнічних заходів у наземних військах при надзвичайних станах мирного часу та воєнний час, з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.			2			1
Тема 2. Гігієна польового розміщення військ та населення. Організація і проведення медичного контролю за розміщенням, та інших видів побутового забезпечення (харчування, водопостачання, обмундирування, лазнево-пральним обслуговуванням військовослужбовців) з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.			2			2
Тема 3. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу військ та населення у польових умовах в мирний та воєнний час, а також з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС. Методи очищення води в польових умовах.			2			2
Тема 4. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу військ та населення у польових умовах в мирний та воєнний час, а також з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС. Медична експертиза продовольства у польових умовах в мирний та у воєнний час з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.			2			2
Тема 5. Організація і проведення медичного контролю за умовами праці військовослужбовців в мирний та воєнний час			2			2
Тема 6. Гігієна пересування військ. Особиста гігієна військовослужбовців в польових умовах в мирний та воєнний час, а також з урахуванням досвіду проведення АТО/ООС.			2			1
Модульна контрольна робота			2			
Разом за модуль	30	6	14			10

13. Питання до заліку

1. Особливості гігієнічного забезпечення військ у мирний та військовий час.
2. Санітарно-гігієнічні заходи по організації розміщення людей в польових умовах.
3. Види польового розміщення військових і цивільних формувань

4. Організація санітарного нагляду за польовим розміщенням військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях. Обов'язки посадових осіб формувань по забезпеченню належних гігієнічних умов розміщення особового складу у польових житлах різного типу.
5. Вимоги до вибору ділянки для польового розміщення військових і цивільних формувань з метою польових навчань і при ліквідації наслідків катастроф чи інших надзвичайних ситуаціях.
6. Гігієнічні вимоги до санітарного благоустрою польового табору, бівачу: водопостачання, видалення і знезараження нечистот, покидьок, лазнево-пральне забезпечення та інші.
7. Види польових жител (табельних та імпровізованих), гігієнічні вимоги до їх обладнання та експлуатації при надзвичайних ситуаціях.
8. Гігієнічна характеристика табірних наметів, каркасно-надувних, збірно-розбірних, контейнерних та інших польових жител, несприятливі фактори проживання в них та їх профілактика.
9. Санітарно-гігієнічні особливості розміщення військових, цивільних формувань і потерпілого населення у підземних спорудах – землянках, бліндажах, сховищах.
10. Закриті фортифікаційні споруди (сховища), елементи планування, нормативи площі, кубатури, ГДК діоксиду вуглецю, санітарний благоустрій. Повітрязабезпечення сховищ, фільтровентиляційні агрегати.
11. Методи і засоби медичного контролю за розміщенням військових та цивільних формувань у польових умовах, в оборонних і захисних спорудах.
12. Організація і санітарно-гігієнічне забезпечення водопостачання військових, цивільних формувань та потерпілого населення в польових умовах.
13. Норми водопостачання військ в залежності від кліматичних умов і обставин.
14. Вибір джерел водопостачання, оцінка якості води в них, особливості вимог до якості води в надзвичайних ситуаціях та в польових умовах.
15. Санітарні вимоги до розгортання пунктів польового водопостачання, пунктів водорозбору.
16. Табельні військові та імпровізовані технічні засоби очистки води – ТВФ-200, МАФС-3, ВФС-2,5, ВФС-10, ПОУ-4, ОПС-2, їх призначення, гігієнічна характеристика.
17. Методи покращення якості питної води у польових умовах, їх характеристика. Методи і табельні засоби очистки, знезараження, опріснення, дезактивація води в умовах надзвичайних ситуацій.
18. Обов'язки медичної служби по організації та контролю за водопостачанням формувань і потерпілого населення.
19. Організація і санітарно-гігієнічне забезпечення харчування військових, цивільних формувань та потерпілого населення при надзвичайних ситуаціях.
20. Методи і засоби медичного контролю за повноцінністю і безпечністю харчування військових, цивільних формувань та потерпілого населення в умовах надзвичайних ситуацій.
21. Військові пайки, бойові раціони харчування, універсальні польові раціони, мінімальні пайки, раціони виживання.
22. Батальйонні пункти харчування, типи польових кухонь, інших засобів.
23. Табельні засоби (лабораторні комплекти та прилади), призначені для проведення медичної експертизи продовольства при стихійних лихах і катастрофах.

24. Харчування в умовах зараження місцевості та об'єктів СДОР, РР, бактерійними засобами в умовах застосування зброї масового ураження.
25. Харчові концентрати, сухі пайки, раціони виживання як засоби харчування особового складу формувань в гострій період катастроф, бойових дій, інших надзвичайних ситуацій.
26. Обов'язки медичної служби, методи і засоби гігієнічного контролю за повноцінністю та безпечністю харчування особового складу формувань і потерпілого населення в польових умовах при надзвичайних ситуаціях, в умовах бойових дій.
27. Методи оцінки харчового статусу військовослужбовця (соматоскопічні, соматометричні, фізіометричні, біохімічні, клінічні та інші).
28. Порушення здоров'я військовослужбовців, захворювання, пов'язані з кількісною та якісною неадекватністю добового раціону, з порушенням режиму харчування, з невідповідністю якості продуктів і блюд ферментним можливостям травної системи (поняття ензиматичної констеляції).
29. Інфекційні захворювання військовослужбовців з аліментарним механізмом передачі, гельмінтози, харчові отруєння, методи їх розслідування і профілактика у польових умовах при надзвичайних ситуаціях та під час війни.
30. Джерела, фактори та механізми, що визначають зараження продуктів отруйними, радіоактивними речовинами і бактерійними засобами.
31. Підрозділи медичної служби формувань, в обов'язки яких входить проведення медичної експертизи продовольства.
32. Табельні засоби (лабораторні комплекти та прилади), призначені для проведення медичної експертизи продовольства у польових умовах.
33. Методи та засоби медичного контролю за умовами праці в спеціальних родах військ.
34. Гігієна праці в артилерійських, ракетних, бронетанкових, інженерних військах. Особливості умов служби, їх впливу на організм людини, заходи захисту.
35. Гігієна праці в радіотехнічних військах, при обслуговуванні радіолокаторних станцій. Специфічні та неспецифічні фактори, їх вплив на організм. Методи і засоби профілактики та контролю.
36. Гігієнічні особливості використання індивідуальних засобів захисту при обслуговуванні об'єктів озброєння і військової техніки.
37. Шкідливі та небезпечні чинники, які діють на ліквідаторів катастроф та інших надзвичайних ситуацій природного походження (землетруси, повені, бурі, зсуви та інші) техногенного походження на хімічних, нафтоперегонних і подібних підприємствах.
38. Психоемоційне напруження та стрес, які розвиваються у ліквідаторів катастроф та інших надзвичайних ситуацій, методи і засоби їх профілактики та лікування. Профілактичне значення слова, команди, використання допінгів, психотропних препаратів з метою подолання стресів, психоемоційних реакцій у ліквідаторів наслідків катастроф, потерпілого населення.
39. Особливості режиму і умов праці, її важкості, інтенсивності, тривалості та напруженості при ліквідації наслідків катастроф та інших надзвичайних ситуацій, методи їх виявлення і оцінки в умовах катастроф.
40. Санітарно-гігієнічні заходи при пересуванні військових формувань при низьких та високих температурах. Гігієна маршу, механізованих перевезень військ.
41. Санітарно-гігієнічні заходи по збору та знешкодженню нечистот і покидьок при надзвичайних ситуаціях.

42. Лазнево-пральне обслуговування військових, цивільних формувань і потерпілого населення в надзвичайних ситуаціях. Лазнево-пральні поїзди, дезінфекційно-душові автомобілі ДДА-66, польові лазні.
43. Санітарні правила очистки територій катастроф, місць тимчасового розміщення військових, цивільних формувань та потерпілого населення.
44. Правила поховання загиблих у катастрофах і у бойових діях. Вимоги до обладнання братських могил. Особливості поховань при епідеміях.
45. Визначення та класифікація надзвичайних ситуацій. Міжнародні та національні формування по ліквідації наслідків катастроф.
46. Мета організації та проведення санітарно-гігієнічних заходів у військових формувань, відповідальні особи.
47. Роль і місце санітарного нагляду у загальній системі медичного забезпечення військ, формувань ліквідаторів наслідків НС та потерпілого населення.
48. Структура системи гігієнічного забезпечення військових і цивільних формувань та характеристика складових частин.
49. Структура медичних заходів у системі гігієнічного забезпечення військових і цивільних формувань та характеристика складових.
50. Види діяльності медичної служби по гігієнічному забезпеченню військ у мирний час.
51. Види діяльності медичної служби по гігієнічному забезпеченню військ у воєнний час.
52. Сили та засоби гігієнічного забезпечення військових і цивільних формувань.

14. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Сили та засоби гігієнічного забезпечення військ в польових умовах	1	
2	Існуючі системи лікувально-евакуаційного забезпечення.	2	
3	Індивідуальні засоби захисту у разі виникнення типових небезпечних ситуацій .	2	
4	Основи організації і проведення медичної експертизи продовольства у польових умовах при надзвичайних ситуаціях.	2	
5	Гігієна праці особового складу військ при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаторних станцій.	1	

1

5. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Конституція України.
2. Статут ЗС України.
3. Воєнна доктрина України, затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 року №555/2015.
4. Постанова КМ України від 29.03.2002 № 426 “Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань”.
5. Наказ Міністра оборони України №235 від 10.05.2007 р. «Про затвердження Положення про організацію та здійснення медичного забезпечення Збройних Сил України за територіальним принципом».

6. Пашко К.О. Військова гігієна з гігієною при надзвичайних ситуаціях. – Тернопіль; Укрмедкнига, 2005. – 312 с.
7. Микита Х.І., Палко А.І. Гігієна при надзвичайних ситуаціях з військовою гігієною. Навчальний посібник. Ужгород: «Говерла». 2010. –С. 9-32.
8. Гігієна та екологія. Підручник /За ред. професора В.Г.Бардова.-Вінниця: Нова книга, 2006.-С.591-605.

Допоміжна література

1. Баркевич В.А. Стан реформування державної санітарно- епідеміологічної служби та основні напрямки профілактичної роботи в Збройних силах України //Військова медицина України.-2001.-№1.-С.44-49.
2. Беляков В.Д., Жук Е.Г. Военная гигиена и эпидемиология.-2-е изд.-М.: Медицина, 1988.-320 с.
3. Бойовий статут (батальйон, рота) сухопутних військ. К.: Військове видавництво України „Варта”, 1998.-Ч.2, розд.8.-168 с.
4. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Підручник.-К.: Здоров’я, 2004.- С.651-666.
5. Дубицкий А.Е., Семенов И.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф.-К.: Здоров’я, 1993.- 464 с.
6. Нацок В.М., Роцин Г.Г, Гульчій М.В., Мудрицький А.Д. Правила поведінки та заходи безпеки при виконанні робіт по ліквідації наслідків катастроф (методичний посібник).-К., 1995.-32 с.
7. Общая и военная гигиена. Учебник (Под ред. проф. Н.Ф.Кошелева).-Л., 1978.-470 с.
8. Організація медичного забезпечення військ. Підручник /Під ред. професора Паська В.В.-К.: МП Леся, 2005.-430.
9. Баркевич В.А. Стан реформування державної санітарно- епідеміологічної служби та основні напрямки профілактичної роботи в Збройних силах України //Військова медицина України.-2001.-№1.-С.44-49.
10. Беляков В.Д., Жук Е.Г. Военная гигиена и эпидемиология.-2-е изд.-М.: Медицина, 1988.-320 с.
11. Бойовий статут (батальйон, рота) сухопутних військ. К.: Військове видавництво України „Варта”, 1998.-Ч.2, розд.8.-168 с.
12. Гігієна та екологія. Підручник /За ред. професора В.Г.Бардова.-Вінниця: Нова книга, 2006.-С.591-605.
13. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Підручник.-К.: Здоров’я, 2004.- С.651-666.
14. Дубицкий А.Е., Семенов И.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф.-К.: Здоров’я, 1993.- 464 с.
15. Нацок В.М., Роцин Г.Г, Гульчій М.В., Мудрицький А.Д. Правила поведінки та заходи безпеки при виконанні робіт по ліквідації наслідків катастроф (методичний посібник).-К., 1995.-32 с.
16. Общая и военная гигиена. Учебник (Под ред. проф. Н.Ф.Кошелева).-Л., 1978.-470 с.
17. Організація медичного забезпечення військ. Підручник /Під ред. професора Паська В.В.-К.: МП Леся, 2005.-430.
18. Баркевич В.А. Стан реформування державної санітарно- епідеміологічної служби та основні напрямки профілактичної роботи в Збройних силах України //Військова медицина України.-2001.-№1.-С.44-49.
19. Беляков В.Д., Жук Е.Г. Военная гигиена и эпидемиология.-2-е изд.-М.: Медицина, 1988.-320 с.

20. Бойовий статут (батальйон, рота) сухопутних військ. К.: Військове видавництво України „Варта”, 1998.-Ч.2, розд.8.-168 с.
21. Гігієна та екологія. Підручник /За ред. професора В.Г.Бардова.-Вінниця: Нова книга, 2006.-С.591-605.
22. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Підручник.-К.: Здоров'я, 2004.- С.651-666.
23. Дубицкий А.Е., Семенов И.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф.-К.: Здоров'я, 1993.- 464 с.
24. Нацюк В.М., Роцин Г.Г, Гульчій М.В., Мудрицький А.Д. Правила поведінки та заходи безпеки при виконанні робіт по ліквідації наслідків катастроф (методичний посібник).-К., 1995.-32 с.
25. Общая и военная гигиена. Учебник (Под ред. проф. Н.Ф.Кошелева).-Л., 1978.-470 с.
26. Організація медичного забезпечення військ. Підручник /Під ред. професора Паська В.В.-К.: МП Леся, 2005.-430.
27. Баркевич В.А. Стан реформування державної санітарно- епідеміологічної служби та основні напрямки профілактичної роботи в Збройних силах України //Військова медицина України.-2001.-№1.-С.44-49.
28. Беляков В.Д., Жук Е.Г. Военная гигиена и эпидемиология.-2-е изд.-М.: Медицина, 1988.-320 с.
29. Бойовий статут (батальйон, рота) сухопутних військ. К.: Військове видавництво України „Варта”, 1998.-Ч.2, розд.8.-168 с.
30. Гігієна та екологія. Підручник /За ред. професора В.Г.Бардова.-Вінниця: Нова книга, 2006.-С.591-605.
31. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Підручник.-К.: Здоров'я, 2004.- С.651-666.
32. Дубицкий А.Е., Семенов И.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф.-К.: Здоров'я, 1993.- 464 с.
33. Нацюк В.М., Роцин Г.Г, Гульчій М.В., Мудрицький А.Д. Правила поведінки та заходи безпеки при виконанні робіт по ліквідації наслідків катастроф (методичний посібник).-К., 1995.-32 с.
34. Общая и военная гигиена. Учебник (Под ред. проф. Н.Ф.Кошелева).-Л., 1978.-470 с.
35. Військова гігієна (загальні питання): Підручник / Хижняк М.І., Бідненко Л.І., Якимець В.М., Власенко О.М., Іващенко С.М., Устінова Л.А. – К.: УВМА, 2011. - 528 с.
36. Військова гігієна (гігієна праці в окремих видах та родах військ): Підручник / Хижняк М.І., Бідненко Л.І., Якимець В.М., Власенко О.М., Устінова Л.А., Іващенко С.М., Гаврилко Є.В. – К.: УВМА, 2011. - 402 с.
37. Військова екологія: Підручник / Хижняк М.І., Бідненко, Рожков Г.С., Устінова Л.А., Іванько О.М. – К.: УВМА, 2012. - 660 с.
38. Методичний посібник з основних питань організації медичного забезпечення Збройних Сил України: Метод. посібник / М.І. Бадюк, В.А. Баркевич, О.Ю. Булах та ін. – К.: ДООЗ МО України, 2006. – 499 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Інтернет-адреса постійного розміщення опису програми «Військова гігієна» та відповідне методичне забезпечення до неї знаходиться у відповідних розділах на навчальному порталі ДВНЗ «УжНУ» (Навчальний портал e-learn ДВНЗ «УжНУ»

<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=43222>

<https://docs.google.com/document/d/1cAMyzCb2oFGAt48-8YeBgfEtJSb0XW3157xFpqyfEEw/edit>

2. Про військово-медичну доктрину України: парламентські слухання. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl2005115.htm.
3. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
4. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
5. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
8. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
9. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
10. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>